

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Львів, 24 травня 2024 р.

Львів – 2024

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 25 квітня 2024 року, протокол № 5.

Рецензенти:

Жигайло Наталія Ігорівна – доктор психологічних наук, професор;
Діденко Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 травня 2024 р., м. Львів).
Львів, 2024. 244 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.**;
доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);
кандидат психологічних наук, доцент **Стельмах О. В.**;
кандидат психологічних наук, доцент **Яремко Р. Я.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості професійної діяльності фахівців ризиконебезпечних професій в умовах війни; психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійно-екстремальної діяльності; сучасний стан і перспективи психологічної реабілітації особистості в умовах воєнного стану; міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

Ірина Тимчук

Підтримка психологічного здоров'я рятувальників як невід'ємна складова ризико-орієнтованого підходу до організації рятувальних робіт .....

44

Розділ 2

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійно-екстремальної діяльності

Лариса Руденко, Наталія Іванишин

Професійна іншомовна підготовка фахівців цивільного захисту в Естонській академії наук безпеки .....

48

Андрій Цюприк

Особливості професійної соціалізації особистості в умовах соціальних змін .....

50

Таїсія Тертична, Алла Коломієць

Життєстійкість як структурна складов емоційної культури майбутнього вчителя в екстремальних умовах сучасності .....

53

Юрій Вінтюк

Фільмотренінг у підготовці фахівців до здійснення діяльності в екстремальних умовах .....

57

Емілія Костишин, Анна Іванів

Соціальне підприємництво як інструмент професійної адаптації ветеранів та ветеранок у цивільне життя .....

61

Оксана Трусевич

Роль педагогічних працівників як «фахівців екстремальної психології» в умовах війни .....

64

Ірина Зошій

Психологічні аспекти професійної компетентності фахівців в умовах воєнного стану .....

68

Лілія Пилипенко

Компетентнісний підхід у контексті професійної підготовки психологів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту..

72

3. Жигайло Н. І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця: монографія. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка. 2008. 336 с.
4. Каламаж Р. В. Професійна самосвідомість: теорія та практика формування у ВНЗ: навчально-методичний посібник. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2012. 148 с.
5. Томчук М. І., Демський В. В. Психологія професійної рефлексії особистості в особливих умовах діяльності: монографія: Хмельницький: Вид-во НАДПСУ. 2011. 179 с.

УДК 378.01:159.9-051

Лілія Пилипенко, м. Львів

Науковий керівник – Роксолана Сірко, м. Львів

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

В умовах сучасних викликів повномасштабного вторгнення в Україну, які постають перед фахівцями Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), важливо забезпечити високий рівень підготовки психологів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Професійна підготовка психологів, що працюють психологічній службі ДСНС, потребує активного використання та удосконалення застосування компетентнісного підходу, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для ефективної діяльності як в повсякденних так і екстремальних умовах. Отже, необхідно розробити підхід до осмислення та розуміння компетентностей, який дозволить їх ефективно впроваджувати та застосовувати в сучасному освітньому процесі.

Психолого-педагогічні аспекти компетентності фахівця були висвітлені у працях таких науковців, як І. Бех В. Болотов, Е. Зеєр, І. Зязюн, М. Коваль, І. Матійків, О. Овчарук, О. Савченко, Н. Сидорчук, Л. Петровська, Дж. Равен, Л. Філатова, та інші. Основні аспекти професійної компетентності майбутніх психологів розглядаються в дослідженнях Ю. Вінтюка, Ж. Вірної, Т. Григоренко, Л. Мітіної, В. Синишиної, Р. Сірко, Д. Супрун, Н. Перегончук, Н. Пов'якель, Н. Чепелевої та ін.

Визначення «компетентнісна освіта» виникло в США в процесі вивчення досвіду роботи видатних учителів. Наприкінці 80-х – на поча-

тку 90-х років ХХ століття низка науковців визначили компетентнісний підхід як такий, що орієнтує освіту на досягнення певного освітнього результату [2].

У Словнику української мови слово «підхід» має три значення: 1. дія за знач. підійти, підходити; 2. місце, по якому підходять, наближаються до чого-небудь; 3. сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого- що-небудь, ставлення до кого-, чого-небудь [5]. У Законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року №1556-VII «компетентність» – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [1]. У «Психологічному тлумачному словнику найсучасніших термінів», за редакцією В. Шапара «компетентність» (від лат. *competens* – відповідний, здатний) – це психосоціальна якість, що означає силу і впевненість, яка виходить із почуття власної успішності та дає людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням [7].

На погляд І. Матійків компетентнісний підхід підсилює практикоорієнтованість освіти, і більше того основним умінням визначає життєві та професійні проблеми, акцентує увагу на результатах освіти [3].

На погляд А. Литвина і Л. Руденко професійну підготовку майбутніх фахівців у галузі практичної психології, варто здійснювати у двох напрямках: 1) організація навчально професійної діяльності (ефективне засвоєння психологічних дисциплін, вироблення навичок самостійної навчальної роботи, успішне проходження практики за всіма видами професійної діяльності психолога); 2) формування особистості психолога, визначення його професійної позиції [4].

Р. Сірко розглядає підготовку психолога як процес професійного становлення особистості, що супроводжується: виявленням професійної придатності; формуванням необхідних компетенцій із конкретної спеціалізації; розвитком особистісних рис, завдяки яким вона стає конкурентоспроможною, успішно функціонуватиме та буде готовою до подальшого професійного зростання та здатна вирішувати професійно екстремальні завдання. [6, с. 23–24].

Компетентнісний підхід є ефективним засобом підвищення рівня професійної підготовки психологів, здатних ефективно працювати в оперативно-рятувальній службі цивільного захисту. Подальший розвиток та компетентнісного підходу в освітньо-професійні програми спеціальності 053 Психологія закладів вищої освіти із специфічними

умовами навчання сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців та забезпечить їхню готовність до роботи особливо в екстремальних умовах, що сприятиме розвитку їхнього рівня професійно-екстремальної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2003. 167 с.
3. Матійків І. М. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2006. № 3. С. 44–53.
4. Литвин А. В., Руденко Л. А. Деякі аспекти підготовки майбутніх практичних психологів до діяльності в надзвичайних ситуаціях. Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки: науковий журнал / Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2023. № 2 (11). С. 111–124. URL: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2023.02.111>.
5. ПДХІД – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?sword=підхід>.
6. Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативнорятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах: монографія. Львів. «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 482 с.
7. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.

УДК 159.95

Костянтин Треф'як, м. Львів

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА ПРОФЕСІЙНА ЯК ВЛАСТИВІСТЬ ПСИХОЛОГІВ-ПСИХОТЕРАПЕВТІВ

Професія психотерапевта є достатньо вразливою, а стрес, відповідно, є невід'ємним елементом роботи, що виникає через емоційне навантаження, спричинене різноманітними чинниками [1;2;3]. Дослідження складових стресостійкості психологів-психотерапевтів є актуальним в контексті сучасних викликів, зокрема в умовах війни, коли психологічний тиск на фахівців і різноманітність психічних проблем у сфері психології та психотерапії значно зростає. В цей час забезпечення особистої стресостійкості і дотримання особистої психологічної

Пастухов Павло Васильович – науковий співробітник науково-дослідної лабораторії пожежної безпеки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук

Перелигіна Ліна Анатоліївна – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України, доктор біологічних наук, професор

Петринич Олена Григорівна – аспірантка кафедри психології Львівського інституту ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом

Пилипенко Лілія Віталіївна – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Потапчук Євген Михайлович – професор кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету, доктор психологічних наук, професор

Потапчук Наталія Дмитрівна – провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор педагогічних наук, професор

Романишин Андрій Миколайович – начальник науково-дослідного відділу Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних сил України, кандидат педагогічних наук, доцент, полковник

Руденко Лариса Анатоліївна – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор

Салата Олександр Сергійович – провідний фахівець відділу психологічного забезпечення підрозділів ОРС ЦЗ, кандидат психологічних наук

Семенцова Дарина Віталіївна – магістр психології

Сичевський Анатолій Станіславович – начальник відділу психологічного забезпечення підрозділів ОРС ЦЗ, кандидат психологічних наук

Сірко Роксолана Іванівна – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального

Наукове видання

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності